

KÖSZÖNTŐ

A jó tanár példája

Török Endre 75 éves. Rá is érvényes, amit Faragó Vilmos írt Mátyás Ivánról: őt is a „Jézus hozta”, december 23-án született. S valóban ajándék, hiszen iskola-teremtő tanár, egyike a ritka nagy pedagógus-egyéniségeknek. Amikor végigballag az egyetem karkai folyosóin, megfényesednek a diákcarkok, íme, az ember, akitől tanácsot kérhetnek, aki nem professzori magasságból szól hozzájuk, hanem szeretetének magvait hinti el közöttük. Az irodalmat nem holt olvasmányok hadának tekinti, hanem mindig tiszta vízű forrásnak, ahová újra meg újra érdemes elzarándokolnunk, hogy megújuljunk és nem kihunyo ideálokra találjunk.

A korszak, amellyel foglalkozik, talán a legfényesebb irodalmi példákat kínálja. Tolsztoj és Dosztojevszkij, Gogol és Turgenyev százada, az orosz vallásbölcselet felvirágzása, a tévelygő ember önmagára ismerésének korszaka, amikor a felelősség, a szeretet és az erkölcsi igény ismét a szintézis felé haladt. Aki úgy ismeri e századot, mint Török Endre, az magától értetődő módon lesz az irodalom mélységeibe hatoló tudós és erkölcsös ember. Ami Tolsztojt és Dosztojevszkijt oly nagyra tette, a „közös emberi érdek” megtalálásának és ábrázolásának reménye, az óhatatlanul búvkörébe vonja a velük foglalkozót, életművüket feltárót. Török Endre láttató módon fogalmazza meg, miért küzdöttek ezek az óriások a bűn ellen, miért hangoztatták, hogy Isten országát kell keresnünk: „Tolsztoj és Dosztojevszkij megsejtette a legitim bűnösség terjeszkedését: a technikai civilizáció embere a többit keresi és ezért semmi sem adatik meg neki, maga akarja megszerezni. De a szerzés, minthogy szerzés, nem a lélek jóindulatával történik, nem is történhet. A szerzésben az erőszak joga hat, márpedig ahol erőszak van, ott van a gonosz.”

Az orosz vallásbölcselet virágkora első kiadásának — most jelent meg a második — Török Endre által írt bevezetőjéből idéztük e gondolatot, de fölhasználhattuk volna kiindulásul azokat az életrajzi eszméit is, amelyeket korunkról meditálva fogalmazott meg la-

punkban, arra irányítva figyelmünket, hogy csak akkor élhetünk küldetésünk szellemében, ha a jóra törekszünk, s másokat is erre ösztönzünk.

Szolovjovról, az emberiség egészéhez forduló bölcseletről írta egyik legszebb tanulmányát. Az orosz küldetésstudat leghatásosabb megfogalmazója túlhaladt Bergyajev megállapításán, vitatta, hogy az orosz nép lelkében és gondolkodásában folyvást összeütözik a nyugatiság és keletiség eszméje. Szolovjov egységesíteni vágyott a két eszmevilágot, hiszen — mint írta — az isteni Kozmosz egyetemes egység. Török Endre beleérzésének, megértésének oka alighanem abban rejlik, hogy ő maga is egységesítő, egyetemes távlatokban gondolkodó tudós, egy ideális szellemi létrend felé tájékozódó személyiség. (Érdemes egyszer nyomon követni ezt az egységesítő szándékot a Kortárs általa szerkesztett évfolyamaiban, amikor a politika által ellenőrzött magyar irodalomban igyekezett értékszempontjait érvényre juttatni.)

Török Endre a jóra és az igazságra tanít és vezérel. Hiánypótló — ember.

A gondolkodó tudós

Kenyeres Zoltán is élete határkövéhez érkezett: hatvan éves. Ez az az életkor, amikor az ember elkészíti addigi élete és tevékenysége mérlegét, s bármennyire idegenkedjék is a nyilvánosságtól, bele kell törődnie, hogy mások is ezt tegyék. Hiszen napjaink irodalomtudományának, irodalmi életének, egyetemi oktatásának vezető személyisége, s ha szívesebben tölti is idejét unokái körében, nemcsak az ő növekedésüket és fejlődésüket kíséri örvendező figyelemmel, hanem tanítványaiét is, akik közül sokan már eddig is eredményes pályát futottak be.

Bármilyen magaslatra érjünk is el, abban nemcsak a tudás, a folyton fejlesztett ismeretek, hanem az ösztönző, békességes családi háttér is. Kenyeres Zoltán a szülői házból az irodalom szeretetét, értésének magasfokú képességét hozhatta magával: édesapja is, édesanyja is megbecsült irodalomtörténész, a hosszú ideig súlyos betegsége miatt ágyhoz kötött Kenyeres Imrének máig adósaival va-

gyunk, tanulmányainak, bírálatainak kötetbe-
gyűjtésével. S élete során továbbra is megada-
tott neki ez a kiegyensúlyozott, szeretettől át-
járt magánéleti háttér, amely nyilván hozzá-
járult ahhoz, hogy ne csak saját gyermekeit
nevelje apaként, hanem nemzedékek sorát is.
Keménységet, szigorúságot is tud mutatni,
valójában azonban a helyesen értelmezett és
gyakorlott szeretet vezérli oktatói-nevelői
munkájában, amelyet a megtalált hivatás örö-
me színez át, teljesít ki.

Beleszületett az irodalomba, hamar kü-
lönbséget tudott tenni értékes és kevésbé ér-
tékes között. Ha monográfiáit — magában ál-
ló, kitűnő munka a Weöres Sándorról írt Tün-
dérő —, tanulmányköteteit olvassuk, előa-
dásait hallgatjuk, szembetűnő, hogy sosem
alkalmi feladatoknak szenteli tudását, hanem
az irodalom legjelentősebb törekvéseit, moz-
gatóit tárja föl, s a különféle múló divatoknak
be nem hódolva kutatásaiban a történetiség
elvé vezérli. Hajlama és értékelvű szemlélete
magától értetődő természetességgel vezérelte
századunk irodalmának magaslati pontjára, a
Nyugathoz; mindannak, amit e folyóirat címe
jelképez, s mindazoknak, akik műveikkel
nagyra és maradandóvá tették, ma ő a vezető
kutatója, s irányításával fiatal tehetségek sora
tárja föl a Nyugat-korszak meghatározó, má-
ig ható kulturális törekvéseit. Mintegy téve-
kenysége irányát kijelölve jelentette meg Ady
Endréről írt könyvét, amely a költővel foglal-
kozó hatalmas szakirodalom egyik legbecse-
sebb darabja, kutatói vonzalmaira következ-
tethetünk azonban Irodalom, történet, írás
(1995) című összefoglalásából is, amely a ma-
gyar irodalomtörténet-írás első nagyszabású
áttekintése.

Az irodalom életében sokféleképp lehet je-
len lenni. Van, aki folytonos „színe változás-
sal”, uralkodni látszó iskolák vezetőihez tör-
leszkedve keresi érvényesülését, s van, aki
nem törekszik, nem fut, hanem meggyőződés-
se csillagát követve dolgozik. Kívánjuk Ke-
nyeres Zoltánnak, hogy jó csillagai vezéreljék
további pályáján is.

A VIGILIA

MAGYAR KATOLIKUS LEXIKON

A napokban jelent meg a Magyar Katolikus
Lexikon 4. kötete. Mint ahogy az 1993-as első
kötet előszava írja, e lexikon „elsősorban a ka-

tolikus hívek egyházukkal és hitükkel kap-
csolatos tájékozódását kívánja segíteni, de
természetesen minden jóakarátú, igazságot
kereső és tudni vágyó ember számára szeret-
ne adattár és kézikönyv lenni.” Annak ellené-
re, hogy a több kötetesre tervezett kiadvány
még igencsak az ABC elején tart, ilyen cson-
kán is megmutatkozik rendkívüli informáci-
ógazdagsága, bizonyítva, hogy valóban egy
katolikus szellemű művelődéstörténeti össze-
foglalás kerülhet könyvespolcunkra, közössi-
gek, plébániák és (nemcsak katolikus) iskolák
könyvtáraiba. Katolikus, azaz egyetemes, te-
hát nemcsak a vallási fogalmak (például: *bűn*,
bűcsú, *baldachin*, *caritas*, *cölibatus*, *cserkészlet*, *dog-
ma*, *egyházi birtok*, *elégítél*, *ereklje*), egyházi he-
lyek és személyek, filozófiai és teológiai meg-
határozások alkotják a címszavakat, hanem a
legtágabban vett katolikus kultúrkör és eszme-
világ, megtartva — mintegy *konzerválva* — a
2000 éves tanítást és hagyományt, ugyanakkor
— a II. Vatikáni zsinat lendületével — kibőví-
tve olyan fogalmakkal, melyek hitünkhez köthetők.
S mivel a teremtett, tehát az Isten által
megszentelt világban *minden* a Teremtőre ve-
zethető vissza, e lexikont forgatva is rádöbbe-
nünk világunk és hitünk gazdagságára és
szépségére. Túl az egyházunkban használatos
latin kifejezések és szólások magyarázatára, a
római jogi és egyházi jogi terminus technikusok-
kon, egyházi műemlékeken és tárgyakon, egy-
háztörténeti eseményeken, más vallásokról is
fontos, tárgyyszerű eligazítást kapunk (például:
buddhizmus, *Bultmann*), megismerve a katolikus
tanítást vagy állásfoglalást mondjuk az *eretne-
kekről*, a *szektákról*, vagy akár *Engelsről*. A gaz-
dag néprajzi anyag (például: *abrossz*, *aráhámsfa*,
borbálaág, *búzaszentelés*, *dologtíltó napok*, *fa-
gyosszentek*, *fonó*) mellett alapos magyarázatot
kapunk például a bronzművészegről vagy a fa-
szobrászatról, de értékelni tudjuk az ásványok
(például: *achát*, *cirkon*) szépségét és hasznát is.
Érdemes fellapozni, hogy mit mond e lexikon
az *alkoholizmus*, *automatizálás*, *barátság*, *birtoklás*,
cigányok, *család*, *csillagászat*, *csók*, *demokrácia*,
egészség, *Európai Befektetési Bank*, *fizika* címsza-
vokról, hogy hogyan magyarázza az *extázis*,
élet, *én-te kapcsolat* vagy az *energia* lényegét. Az
Erdély-lyel kapcsolatos tudnivalókat több tucat-
nyi címszó 50 oldalon tárgyalja, s a személyne-
vek között a plébánosok, püspökök, pápák,
szerzetesek és a szentek mellett a szellemi-tu-
dományos élet kiválóságait is megtaláljuk.
Rendkívül szépek és kifejező erejűek a szö-
veg közti színes táblák, melyek az egyházmű-